

МІШИН Максим

Харківська державна академія фізичної культури

<https://orcid.org/0000-0002-8908-6861>e-mail: mishyn.m@khdafk.com

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ В БАСКЕТБОЛІ НА КРІСЛАХ КОЛІСНИХ

У статті представлено комплексне теоретико-методологічне обґрунтування розробленої концептуальної моделі системи науково-методичного забезпечення підготовки спортсменів у баскетболі на кріслах колісних. Актуальність дослідження зумовлена інтенсифікацією тренувального процесу спортсменів з інвалідністю та динамічним розвитком адаптивного спорту, зокрема баскетболу на кріслах колісних в Україні. Це потребує перегляду організаційно-методичних засад підготовки гравців відповідно до сучасних вимог.

Запропонована модель має ієрархічну структуру, що забезпечує узгодженість усіх її компонентів: стратегічно-цільового (визначення цілей та стратегічних орієнтирів підготовки); змістовно-функціонального (структура тренувального процесу, засоби та методи підготовки; функціональна діагностика та профілактика травматизму; мотивація та соціалізація; аналітичні технології; технічний супровід та безпека), організаційно-управлінського (планування, ресурсне забезпечення, координація діяльності фахівців) та контрольньо-корекційного (система моніторингу, оцінювання ефективності, корекція підготовки).

Методологічна основа концептуальної моделі базується на системному, діяльнісному та особистісно орієнтованому підходах, враховує нозологічну специфіку спортсменів, інтегрує міждисциплінарні знання та поєднує змагальну та соціалізаційну складові, що є характерною рисою адаптивного спорту.

Особливістю моделі є інтеграція класифікаційних характеристик гравців, біомеханічної специфіки рухової діяльності в спортивному кріслі колісному, інклюзивних і соціально-психологічних чинників, а також матеріально-технічного забезпечення як невід'ємного елементу тренувального процесу. Визначено механізми зворотного зв'язку, що забезпечують адаптивність, варіативність і динамічну корекцію підготовки відповідно до індивідуальних особливостей гравців та вимог змагальної діяльності.

Наукова новизна полягає в систематизації міждисциплінарних складових науково-методичного забезпечення та їх інтеграції в єдину концептуальну структуру, адаптовану до специфіки баскетболу на кріслах колісних. Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання моделі для оптимізації управління підготовкою гравців з баскетболу на кріслах колісних, підвищення ефективності та безпечності процесу підготовки.

Ключові слова: адаптивний спорт, паралімпійський спорт, організаційно-методичні засади, тренувальний процес, спортивна підготовка, функціональна класифікація, особи з інвалідністю, інклюзія.

<https://doi.org/10.31891/pcs.2026.1.15>

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Стаття надійшла до редакції / Received 23.02.2026

Прийнята до друку / Accepted 20.03.2026

Опубліковано / Published 26.03.2026

© МІШИН Максим

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних умовах розвитку українського суспільства питання інклюзії, соціальної інтеграції та забезпечення рівних можливостей для всіх громадян набувають особливої ваги. Одним із ключових інструментів реалізації цих принципів постає адаптивний спорт, який не лише сприяє фізичному розвитку осіб з інвалідністю, а й виступає потужним чинником їхньої соціалізації, психологічної підтримки та формування позитивної самооцінки.

Зростання значення адаптивного спорту зумовлене не лише соціальними трансформаціями, а й актуальними викликами, пов'язаними з наслідками війни, демографічними змінами, необхідністю реабілітації ветеранів та осіб, які отримали травми опорно-рухового апарату.

У цьому контексті баскетбол на кріслах колісних посідає особливе місце як один із найдинамічніших і наймасовіших видів адаптивного спорту в світі, що входить до програми Паралімпійських ігор, та активно починає розвиватися в Україні, залучаючи до занять як молодь, так і ветеранів війни. Відповідно, підготовка спортсменів у

баскетболі на кріслах колісних потребує науково-методичного забезпечення, що буде враховувати сучасні міжнародні стандарти, специфіку функціональних можливостей гравців, інноваційні технології та міждисциплінарну взаємодію фахівців різних галузей знань.

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика науково-методичного забезпечення спортивної діяльності посідає провідне місце в сучасних дослідженнях. Аналіз літературних джерел засвідчує зростання уваги дослідників до різних аспектів організації та управління процесом спортивної підготовки. Зокрема, у дослідженні Павленко Ю. [1] обґрунтовано значення організаційних та середовищних компонентів системи забезпечення спортивної підготовки, які визначають структуру управління тренувальним процесом у спорті вищих досягнень. Подальше вирішення зазначеної проблематики визначило, що еволюція системи забезпечення спортивної діяльності зумовлена посиленням впливу зовнішніх чинників на результативність тренувальної і змагальної діяльності спортсменів. На цій підставі фахівцями сформовано підсистеми, які безпосередньо не входять до змісту спортивного тренування, проте суттєво впливають на кінцевий спортивний результат [2]. Разом з тим цільовим і стимулюючим чинником розвитку системи забезпечення спортивної підготовки є створення оптимальних умов для максимальної реалізації потенціалу спортсменів у процесі підготовки та участі у змаганнях.

Зазначений підхід, через аналіз сучасних тенденцій в професійному та олімпійському спорті, розширює Павлюк Є. та Павлюк А. [3]. Автори акцентують увагу на необхідності інтеграції наукових знань у практичну діяльність. Водночас науково-методичне забезпечення спортивної діяльності трактується як комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності підготовки спортсменів, оптимізацію тренувального процесу та забезпечення конкурентоспроможності на міжнародному рівні. До того ж фахівці наголошують, що такий підхід повинен базуватися на інтеграції

досягнень спорту, медицини, психології, біомеханіки та інформаційних технологій.

Практичну реалізацію принципів системності та комплексності демонструють дослідження Дулібського А. та ін. [4] на прикладі організації навчання та спортивного відбору в футболі. Запропоновані фахівцями підходи можуть бути впроваджені до системи дитячо-юнацького спорту, професійних академій та національних збірних команд. Зі свого боку Русанова О. та Дяченко А. [5] обґрунтовують підвищення ефективності структури змагальної діяльності та чинників її реалізації на основі концепції вдосконалення управління тренувальними та змагальними навантаженнями. Центральним напрямом удосконалення тренувального процесу визначено оптимізацію функціонального забезпечення спеціальної працездатності спортсменів. Автори розглядають програмування функціонального забезпечення як ключовий механізм управління підготовкою, що базується на взаємозв'язку структури змагальної діяльності та рівня функціональної підготовленості спортсменів. Запропонований підхід передбачає моделювання й алгоритмізацію тренувального процесу з урахуванням загальних та індивідуальних чинників підготовленості, що сприяє підвищенню результативності змагальної діяльності.

Необхідність модернізації системи науково-методичного забезпечення фізичної підготовки спортсменів у спортивних єдиноборствах обґрунтовано в роботі Розторгуй М. та ін. [6] на основі аналізу сучасних наукових знань і міжнародного досвіду. Визначаючи проблемне поле, дослідники уточнюють місце фізичної підготовки в системі багаторічного вдосконалення, обґрунтовують концепцію її розвитку та розробляють програмні положення для різних етапів підготовки з подальшою експериментальною перевіркою ефективності. Особлива увага приділяється вдосконаленню організаційних, нормативних і методичних засад підготовки спортсменів.

Аналіз зарубіжного досвіду, здійснений Петруком А. та ін. [7], підтверджує ефективність комплексного наукового супроводу, заснованого на постійній взаємодії спортсменів, тренерів і фахівців

різного профілю. Разом з тим ключовими завданнями постають: моніторинг індивідуальних програм підготовки спортсменів, аналіз їхньої змагальної і тренувальної діяльності та розроблення практичних рекомендацій щодо оптимізації тренувальних впливів. Проте ефективність цієї моделі, на думку авторів, повинна забезпечуватися системною державною та інституційною підтримкою.

Окремий напрям досліджень стосується адаптивного спорту. Так Когут І. та ін. [8] акцентують увагу на методологічних засадах інклюзивного навчально-тренувального процесу, підкреслюючи визначальну роль нозологічної групи в доборі засобів, методів і принципів спортивної підготовки. Автори обґрунтовують пріоритет соціалізації як провідного завдання адаптивного спорту, зазначаючи, що спортивна діяльність виступає не лише засобом фізичного розвитку, а й механізмом формування соціального досвіду, адаптації та інтеграції осіб з інвалідністю в суспільство. Водночас Розторгуй М. [9] систематизуючи наукові підходи щодо підготовки спортсменів в адаптивному спорті, виокремлює чотири основні блоки: підготовку спортсменів різних нозологічних груп; особливості науково-методичного, матеріально-технічного та медико-біологічного забезпечення; побудову багаторічної підготовки; систему підготовки спортсменів. Разом з тим авторка наголошує, що на практиці підготовка спортсменів з інвалідністю часто характеризується механічним перенесенням теоретико-методичних положень олімпійського спорту без урахування специфіки адаптивного середовища.

Таким чином, аналіз наукових праць засвідчує тенденцію до розгляду науково-методичного забезпечення спортивної діяльності як багаторівневої інтегрованої системи, що охоплює різноманітні компоненти які спрямовані на забезпечення максимальної реалізації потенціалу спортсменів у різних видах спорту, зокрема в адаптивному спорті.

3. ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Сучасний розвиток адаптивного спорту характеризується зростанням конкуренції та інтенсифікацією тренувального процесу, що потребує підвищення вимог до якості підготовки спортсменів з інвалідністю. Попри значний розвиток теоретичних засад науково-методичного забезпечення спортивної підготовки, яка інтегрує міждисциплінарні підходи і досягнення сучасної науки та традиційно розглядається як багаторівнева система, у сфері адаптивного спорту зберігається низка невирішених проблем. Зокрема в баскетболі на кріслах колісних, в якому високі фізичні навантаження поєднуються зі складною техніко-тактичною структурою та специфічними біомеханічними умовами пересування [10], система науково-методичного забезпечення поки що не має достатньо цілісного та концептуально узгодженого характеру.

Аналіз сучасних досліджень свідчить про те, що дослідження в сфері адаптивного спорту залишаються фрагментарними, а загальні положення спорту вищих досягнень недостатньо адаптовані до специфіки баскетболу на кріслах колісних, що ускладнює формування комплексних моделей управління тренувальним процесом. Складність полягає в необхідності одночасного врахування різних чинників підготовки спортсменів з інвалідністю.

Залишаються недостатньо дослідженими розробка ієрархії цілей, система критеріїв ефективності підготовки, механізми програмування тренувальних і змагальних навантажень з урахуванням можливостей гравців різних функціональних класів, а також питання інтеграції інклюзивних принципів у систему спортивного вдосконалення, ролі соціалізації та психолого-педагогічного супроводу в досягненні високих спортивних результатів.

Додатковою проблемою постає потреба в узгодженні національних підходів із міжнародними стандартами, що вимагає модернізацію організаційних і методичних засад підготовки в баскетболі на кріслах колісних.

4. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті полягає в розробці та теоретичному обґрунтуванні концептуальної моделі системи науково-методичного

забезпечення підготовки в баскетболі на кріслах колісних, що може стати підґрунтям для побудови програм багаторічного спортивного вдосконалення, розробки комплексних систем контролю, створення сучасних методичних рекомендацій та інноваційних технологій щодо організації тренувального процесу.

5. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБҐРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У запропонованій концептуальній моделі системи науково-методичного забезпечення (рис. 1) системоутворюючим компонентом виступає, як гравець, так і команда, що відображає специфіку баскетболу на кріслах колісних як командного виду спорту, в якому індивідуальні можливості кожного гравця інтегруються в колективну структуру ігрової

діяльності. Такий підхід дозволяє розглядати процес підготовки не лише на рівні окремого спортсмена, але й на рівні командної взаємодії, синергії функціональних класів та групової динаміки. Попри це, слід зауважити, що центральним елементом моделі є гравець, так як спортсмени мають відмінності за функціональним класом, індивідуальними компенсаторними можливостями та специфікою рухової діяльності в спортивному кріслі колісному [11]. Саме функціональні, антропометричні, морфологічні та психофізіологічні характеристики визначають структуру навантажень, зміст техніко-тактичної підготовки, режим відновлення та систему контролю, що відповідає антропоцентричній парадигмі, в межах якої всі компоненти моделі сприяють оптимальному розвитку гравця [12].

Рис. 1. Концептуальна модель системи науково-методичного забезпечення підготовки спортсменів у баскетболі на кріслах колісних

Разом з цим, компонент «гравець-команда» в баскетболі на кріслах колісних характеризується:

- індивідуальними особливостями гравців (ступінь ураження, компенсаторні можливості);

- функціональним класом гравця, який визначає його амплуа, роль у команді та можливості виконання різноманітних техніко-тактичних дій;
- психофізіологічними характеристиками гравців, що впливають на

психологічну стійкість, увагу, швидкість прийняття рішень;

- командною структурою, яка включає розподіл ролей, взаємодію гравців різних функціональних класів, комунікацію та узгодженість дій;

- колективною тактикою, що визначає модель гри, стиль команди та стратегічні рішення тренера.

Таким чином, системоутворюючий компонент концептуальної моделі поєднує індивідуальний рівень (гравець) та груповий рівень (команда), навколо якого вибудовуються всі інші компоненти: стратегічно-цільовий, змістовно-функціональний, організаційно-управлінський та контрольний-корекційний, що відповідає реальній структурі змагальної діяльності в баскетболі на кріслах колісних. Це дозволяє адаптувати тренувальний процес до потреб як окремих гравців, так і команди в цілому, формувати схеми тактичних дій з урахуванням сумарного функціонального потенціалу, оптимізувати розподіл функціональних ролей в команді, забезпечувати ефективну взаємодію гравців різних функціональних класів та підвищувати узгодженість командних дій [13].

Стратегічно-цільовий компонент визначає телеологічну основу функціонування пропонованої концептуальної моделі, що пов'язано з особливістю діяльності в баскетболі на кріслах колісних, яка полягає в поєднанні змагальної і реабілітаційно-соціалізаційної функцій та зумовлює багатовекторність стратегічних орієнтирів. Головною метою постає досягнення високих спортивних результатів, забезпечення стабільності спортивної форми, збереження здоров'я гравців [14], а також їх соціалізація та інтеграція в суспільство [15]. Наукові дані свідчать, що участь в адаптивному спорті сприяє не лише підвищенню спортивної результативності, а й покращенню психосоціального стану спортсменів [16].

Змістовно-функціональний компонент охоплює п'ять взаємопов'язаних підсистем, що забезпечують реалізацію тренувального процесу.

Спортивно-педагогічна підсистема забезпечує планування тренувального процесу, індивідуалізацію підготовки та

програмування тренувальних і змагальних навантажень відповідно до функціональних можливостей гравців, формування техніко-тактичної майстерності [17]. Її теоретичною базою виступає концепція періодизації та багаторічного вдосконалення спортсменів. Для оптимізації тренувального процесу та моделювання індивідуалізованих програм підготовки важливу роль відіграють використання валідних тестів [18].

Медико-біологічна підсистема набуває особливої ваги оскільки в баскетболі на кріслах колісних травматизм має специфічний характер, що потребує посиленого медичного супроводу. Теоретично ця підсистема спирається на концепцію адаптації і теорію функціональних систем та включає в себе: функціональну діагностику, профілактику травм і вторинних ускладнень, контроль адаптаційних процесів та організацію відновлення [19].

Психологічна підсистема спрямована на формування мотивації, розвиток стресостійкості та підтримку соціалізації гравців, через те що, специфіка ігрової діяльності в баскетболі на кріслах колісних зумовлює високий рівень психоемоційної напруги, необхідність командної взаємодії та стійкої мотивації. Дослідженнями доведено, що заняття баскетболом на кріслах колісних підвищує когнітивну гнучкість, соціальну інтеграцію та психологічну стійкість [20, 21].

Інформаційно-аналітична підсистема пов'язана з цифровізацією спорту та сприяє впровадженню об'єктивного моніторингу, статистичного аналізу та моделювання змагальної діяльності в баскетболі на кріслах колісних [22]. Використання аналітичних технологій забезпечує наукову обґрунтованість і ефективність тренувального процесу та дозволяє підвищити точність управлінських рішень на основі відеоаналізу ігрової діяльності, статистичного моніторингу та моделювання тренувальних навантажень [23].

Матеріально-технічна підсистема має ключове значення оскільки конструкція та технічні характеристики баскетбольного крісла колісного безпосередньо впливають на біомеханіку руху та ефективність ігрових дій [24]. Таким чином цей компонент має інтегративний характер і функціонує як взаємопов'язана сукупність підсистем, що

охоплює спеціалізовані крісла колісні, адаптовану інфраструктуру, технічний супровід та безпеку.

Організаційно-управлінський компонент виконує функцію системного управління та створює умови для стабільного функціонування внутрішніх підсистем, бо будь-яка складна структура потребує керуючого механізму. Цей компонент забезпечує нормативно-правове регулювання, кадрове забезпечення, фінансово-ресурсну підтримку та координацію взаємодії суб'єктів спортивної підготовки, інтегрує міжнародні стандарти IWBF (International Wheelchair Basketball Federation) та створює умови для управління багаторічним вдосконаленням гравців. Разом з тим управління процесом підготовки має здійснюватися на основі постійного зворотного зв'язку, а його ефективність неможливе без чіткої нормативної бази та міждисциплінарної взаємодії [25].

Контрольно-корекційний компонент реалізує принцип зворотного зв'язку, що є фундаментальним для будь-якої керованої системи, та включає педагогічний контроль, медико-біологічний моніторинг, психологічну діагностику та аналіз змагальної діяльності [26]. Отримана інформація слугує підставою для здійснення корекції індивідуальних та командних програм підготовки, і таким чином забезпечується адаптивність та динамічність системи. Комплексний контроль дозволяє підвищити точність оцінювання підготовленості гравців (команд) та ефективність управлінських рішень [27].

Наукові дослідження підтверджують, що ефективність підготовки в баскетболі на кріслах колісних визначається не окремими методиками, а цілісністю системи [28]. Тому запропонована концептуальна модель системи науково-методичного забезпечення підготовки в баскетболі на кріслах колісних ґрунтується на комплексі взаємодоповнюючих наукових підходів, що забезпечують її цілісність, адаптивність та ефективність. Структура моделі відображає сучасні тенденції розвитку адаптивного спорту, інтеграцію міждисциплінарних знань та необхідність індивідуалізації підготовки спортсменів з інвалідністю.

Методологічною основою запропонованої моделі, в контексті баскетболу на кріслах колісних, є системний підхід, що розглядає процес підготовки спортсменів як багаторівневу, ієрархічно організовану та взаємопов'язану структуру, в якій кожен елемент виконує специфічні функції, але водночас залежить від інших компонентів [29]. Це означає, що спортивно-педагогічна, медико-біологічна, психологічна, матеріально-технічна та інформаційно-аналітична підсистеми мають працювати узгоджено, забезпечуючи цілісність тренувального процесу та стабільність спортивних результатів. Водночас системність дозволяє забезпечити взаємозв'язок між стратегічними цілями та практичними засобами підготовки, підвищити ефективність управлінських рішень щодо оптимізації та створення умов для довготривалого розвитку гравців.

Основою структурування тренувального процесу виступає діяльнісний підхід, який розглядає спортивну підготовку як специфічну форму діяльності, що включає визначення цілей та завдань, планування, виконання, контроль і корекцію. Цей підхід забезпечує структурованість тренувального процесу, в якому чітко визначається логічна послідовність розвитку рухових навичок та можливість моделювання ігрових ситуацій для підвищення ефективності навчання техніко-тактичним діям. Варто зазначити, що це особливо важливо в баскетболі на кріслах колісних, оскільки діяльність гравців визначається не лише техніко-тактичними діями, а й особливостями пересування на спортивних кріслах колісних, компенсаторними механізмами та індивідуальними руховими можливостями [30].

Основною парадигмою моделі виступає особистісно орієнтований підхід, який передбачає розгляд гравця як активного суб'єкта розвитку, що має унікальні морфофункціональні, психофізіологічні та соціальні характеристики. У баскетболі на кріслах колісних це набуває особливого значення, оскільки функціональний клас та компенсаторні можливості визначають індивідуальну траєкторію підготовки [31]. Цей підхід забезпечує індивідуалізацію тренувальних програм та адаптацію

навантажень до функціонального класу, урахування психологічних та соціальних потреб спортсменів, підвищення їхньої мотивації та залученості [32].

Фундаментальним принципом побудови концептуальної моделі виступає нозологічна детермінованість, яка передбачає врахування особливостей конкретних функціональних класів, що визначають рухові можливості, рівень функціональної незалежності, потенціал до адаптації та ризику травматизму [33]. У пропонованій моделі це проявляється через диференціацію тренувальних навантажень, адаптацію техніко-тактичних дій, індивідуальні програми відновлення, спеціалізовані методи контролю та моніторингу.

Основою довготривалого спортивного вдосконалення пропонованої моделі виступає багаторічна підготовка, яка в баскетболі на кріслах колісних передбачає поступове формування фізичних, технічних, тактичних і психологічних якостей, що забезпечують стабільність результатів на різних етапах спортивної кар'єри. Концепція багаторічної підготовки спортсменів включає: етапність розвитку, періодизацію навантажень, довготривале планування, формування стійкої спортивної майстерності.

Слід відзначити, що модель поєднує знання з різних галузей: спортивної педагогіки [34], медицини [35], психології [36], біомеханіки [37], аналітики [38] та менеджменту [39]. Така інтеграція дозволяє створити комплексну систему підготовки, що відповідає сучасним вимогам адаптивного спорту, водночас міждисциплінарність пропонованої моделі забезпечує оптимізацію тренувального процесу на основі наукової обґрунтованості рішень, підвищення точності контролю, безпеки та ефективності підготовки.

6. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

У ході дослідження було обґрунтовано та структуровано концептуальну модель системи науково-методичного забезпечення підготовки спортсменів у баскетболі на кріслах колісних, яка відображає сучасні тенденції розвитку адаптивного спорту. Модель має комплексний, багаторівневий і міждисциплінарний характер, що забезпечує її цілісність, адаптивність і практичну ефективність.

Узагальнюючи результати, можна стверджувати, що запропонована модель інтегрує міждисциплінарні знання, має ієрархічну, логічно впорядковану структуру, яка ґрунтується на системному, діяльнісному та особистісно орієнтованому підходах. Разом з тим вона враховує нозологічну специфіку гравців, забезпечує науково обґрунтовану організацію тренувального процесу, поєднує спортивну, реабілітаційну і соціалізаційну спрямованість, сприяє підвищенню ефективності процесу підготовки та мінімізації ризиків для здоров'я гравців.

Практичне значення моделі полягає у можливості її використання тренерами, фахівцями з адаптивної фізичної культури, спортивними аналітиками та спеціалістами медичних і біологічних наук для оптимізації підготовки спортсменів у баскетболі на кріслах колісних. Модель може слугувати основою для розроблення програм багаторічного вдосконалення, систем контролю, методичних рекомендацій та інноваційних технологій тренувального процесу.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні інструментів кількісної оцінки ефективності моделі, створенні цифрових платформ для моніторингу підготовленості спортсменів, а також у вивченні впливу різних чинників на структуру тренувального процесу та змагальної діяльності в баскетболі на кріслах колісних.

Література

1. Павленко Ю. Організація та середовище системи науково-методичного забезпечення олімпійської підготовки. *Фізична активність, здоров'я і спорт*. 2011. № 4 (6). С. 34–39. URL: <https://journals.ldufk.lviv.ua/index.php/pahs/issue/view/34/31>
2. Павленко О., Павленко Ю. Система забезпечення спортивної підготовки. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту*. 2015. № 33 (1). С. 3–7. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B6mFt7aNhQRCTmdCa2hPUnZuUHc/view?resourcekey=0-nI9b9QrCQFkFU1X0oBHNlg>

3. Павлюк Є., Павлюк А. Аналіз науково-методичного забезпечення спортивної діяльності в олімпійському та професійному спорті. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2025. № 2. С. 14–20. DOI: <https://doi.org/10.31891/pcs.2025.2.2>
4. Дулібський А. В., Масол В., Колобич О. В., Згоба В. Л., Когут Ю. В., Строкун М. Я., Карапінка Н. Ю. І. Організація, проведення і науково-методичне забезпечення процесу навчання грі та спортивного відбору футболістів флангових амплуа. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2025. № 12 (199). С. 69–80. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.12\(199\).14](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.12(199).14)
5. Русанова О., Дяченко А. Концепція вдосконалення системи управління тренувальними і змагальними навантаженнями кваліфікованих спортсменів у веслуванні. *Sport Science Spectrum*. 2024. № 4. С. 46–53. DOI: <https://doi.org/10.32782/spectrum/2024-4-7>
6. Розторгуй М., Володченко О., Товстоног О., Чикаліна Ю., Детко А. Особливості науково-методичного забезпечення фізичної підготовки спортсменів у спортивних єдиноборствах. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2023. № 6 (166). С. 136–139. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.6\(166\).29](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.6(166).29)
7. Петрук А. П., Романчук С. В., Тичина І. В., Одеров А. М., Байдала В. Р., Пилипчак І. В. Досвід наукового супроводження підготовки спортсменів у зарубіжних країнах. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2022. Вип. 8 (153). С. 64–69. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.8\(153\).15](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.8(153).15)
8. Розторгуй М. Науково-методичне забезпечення підготовки спортсменів в адаптивному спорті. *Фізична культура, спорт та здоров'я : зб. тез XVII Міжнар. наук.-практ. конф. (7-8 груд. 2017 р., Харків)*. Харків, 2017. С. 232–235. URL: https://journals.uran.ua/ksapc_conference/article/view/118058/112124
9. Когут І., Маринич В., Чебанова К. Методологічне та методичне забезпечення організації інклюзивного навчально-тренувального процесу спортсменів з інвалідністю в карате. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2021. Т. 21. № 2. С. 121–128. DOI: <https://doi.org/10.17309/tmfv.2021.2.04>
10. Мішин М. В. Аналіз застосування прийомів проштовхування баскетбольного візка гравцями різних функціональних класів у процесі змагальної діяльності. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2017. Вип. 3 К (84)17. С. 299–302. URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/226def64-78f6-4f14-aa05-40cc4edea7d/content>
11. Snyder L. M. S., Goods P. S. R., Peeling P., Binnie M., Peiffer J. J., Balloch A., Scott B. R. Physical characteristics and competition demands of elite wheelchair basketball. *Strength and Conditioning Journal*. 2024. Vol. 46. № 2. P. 125–134. DOI: <https://doi.org/10.1519/SSC.0000000000000779>
12. Buceta-Toro M. I., Perpiñá-Martínez S., Aprea-Moreno S. et al. What about applied kinanthropometry in wheelchair basketball? Proposal for anthropometric references in Spanish elite players. *Sports Medicine – Open*. 2025. Vol. 11. Art. 124. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40798-025-00930-w>
13. Douglas S. Wheelchair basketball: Coaching, classification, and chaos. *Journal of Coaching Education*. 2013. Vol. 6. № 2. P. 175–180. DOI: <https://doi.org/10.1123/jce.6.2.175>
14. Mueller K. E., Whaley D., Thomas A. Adaptive sport as complementary and holistic health intervention: Outcomes for participants to improve resiliency, promote health, and live in recovery. *Healthcare*. 2026. Vol. 14. № 2. Art. 167. DOI: <https://doi.org/10.3390/healthcare14020167>
15. Bastık C., Erkan M., Gümüşdağ H. Investigation of the effect of sports on the socialization of physically disabled individuals. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2023. Vol. 21. Вип. 1. P. 1–12. DOI: <https://doi.org/10.33689/spormetre.1128586>
16. Sarol H. Empowering motivation: The journey of wheelchair basketball athletes to overcome constraints. *Frontiers in Psychology*. 2024. Vol. 15. Art. 1330971. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1330971>
17. Mishyn M., Kamaiev O., Mulyk V., Taran L., Grashchenkova Zh., Tarasevich O., Hradusov V., Mulyk K., Pomeshchikova I. Problems and features of technique in the development of coordination abilities of players specializing in wheelchair basketball. *Journal of Physical Education and Sport*. 2018. Vol. 18. Suppl. 2. Art. 150. P. 1016–1020. DOI: <https://doi.org/10.7752/jpes.2018.s2150>
18. Ferreira da Silva C. M. A., de Sá K. S. G., Bauermann A., Borges M., de Castro Amorim M., Rossato M., Gorla J. I., de Athayde Costa e Silva A. Wheelchair skill tests in wheelchair basketball: A systematic review. *PLoS ONE*. 2022. Vol. 17 (12). Art. e0276946. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0276946>
19. Najafabadi M. G., Shariat A., Anastasio A. T., Khah A. S., Shaw I., Kavianpour M. Wheelchair basketball, health, competitive analysis, and performance advantage: A review of theory and evidence. *Journal of Exercise Rehabilitation*. 2023. Vol. 19 (4). P. 208–218. DOI: <https://doi.org/10.12965/jer.2346216.108>
20. Ramsden R., Hayman R., Potrac P., Hettinga F. J. Sport participation for people with disabilities: Exploring the potential of reverse integration and inclusion through wheelchair basketball. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2023. Vol. 20. № 3. Art. 2491. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph20032491>
21. Mishyn M., Kamaiev O., Skaliy T., Słomiński M. Formation of wheelchair handling technique in players with disabilities by means of preparatory exercises. *Slobozhanskyi Herald of Science and Sport*. 2025. Vol. 29. № 4 (Suppl.). P. 93–99. DOI: <https://doi.org/10.15391/sns.v.2025-4S.11>
22. Hernández-Beltrán V., Castelli Correia de Campos L. F., Espada M. C., Gamonales J. M. Sports performance analysis of wheelchair basketball players considering functional classification. *Applied Sciences*. 2024. Vol. 14. № 12. Art. 5111. DOI: <https://doi.org/10.3390/app14125111>

23. Мішин М. В., Камаєв О. І., Ольховікова І. В. Оцінка результативності кидків м'яча у кошик у змагальній діяльності баскетбольних команд на кріслах колісних. *Спортивні ізри*. 2026. № 2 (40). С. 29–37. DOI: <https://doi.org/10.15391/si.2026-2.04>
24. Мішин М. В. Основні характеристики спортивного візка, які використовують гравці різних функціональних класів у баскетболі на візках. *Фізична активність, здоров'я і спорт*. 2016. № 2 (25). С. 19–26. URL: <https://journals.ldufk.lviv.ua/index.php/pahs/issue/view/13/13>
25. Gökmen A. M. Strategic development of wheelchair basketball in Europe and Türkiye: A systematic review and comparative framework for sustainable growth. *International Journal of Disabilities Sports and Health Sciences*. 2026. Vol. 9. № 1. P. 76–85. DOI: <https://doi.org/10.33438/ijds.1800363>
26. Grashchenkova Zh., Mishyn M., Okopnyu A., Pityn M., Hnatchuk Y. Peculiar features of competitive activity of qualified wheelchair basketball players. *Journal of Physical Education and Sport*. 2018. Vol. 18 (4). Art. 352. P. 2331–2337. DOI: <https://doi.org/10.7752/jpes.2018.04352>
27. Tafuri F., Tafuri D., Latino F. Evaluating the physiological conditions and biomechanics of wheelchair basketball players: A comprehensive study. *Molecular & Cellular Biomechanics*. 2025. Vol. 22 (4). Art. 1654. DOI: <https://doi.org/10.62617/mcb1654>
28. Petrigna L., Pajaujiene S., Musumeci G. Physical fitness assessment in wheelchair basketball: A mini-review. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2022. Vol. 4. Art. 1035570. DOI: <https://doi.org/10.3389/fspor.2022.1035570>
29. Мулик В. В., Камаєв О. І. Теорія системності і системний підхід в професійній діяльності тренера. Навч.-метод. посіб. Харків : ХДАФК, 2017. 88 с.
30. Cavedon V., Zuccolotto P., Sandri M., Manisera M., Bernardi M., Peluso I. et al. Optimizing wheelchair basketball lineups: A statistical approach to coaching strategies. *PLoS ONE*. 2024. Vol. 19 (5). Art. e0302596. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0302596>
31. Snyder L., Goods P. S. R., Peeling P., Balloch A., Peiffer J. J., Binnie M. J., Scott B. R. Contribution of physical characteristics to game performance in male wheelchair basketball athletes at the Tokyo Paralympic Games. *Journal of Strength and Conditioning Research*. 2024. Vol. 38. № 10. P. e579–e586. DOI: <https://doi.org/10.1519/JSC.0000000000004858>
32. Мішин М. Розробка мотиваційної моделі для осіб, які залучаються до занять баскетболом на кріслах колісних // Фізична культура, спорт і здоров'я: стан, проблеми та перспективи : зб. тез XXV Міжнар. наук.-практ. конф. (4 грудня, 2025 р., Харків). Харків : ХДАФК, 2025. С. 155–157. DOI: https://doi.org/10.15391/conf_KhSAPC_2025
33. Sá K., Costa e Silva A., Gorla J., Silva A., Magno e Silva M. Injuries in wheelchair basketball players: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022. Vol. 19. № 10. Art. 5869. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph19105869>
34. Hernández-Beltrán V., Ibáñez S. J., Espada M. C., Gamonales J. M. Influence of game space on the design of wheelchair basketball tasks. *Applied Sciences*. 2023. Vol. 13. № 19. Art. 11024. DOI: <https://doi.org/10.3390/app131911024>
35. Fari G., Donati D., Tedeschi R., Bellito S., Palaia G., Filipponi M., Rollo G., Quarta F., Bernetti A. Medical management of musculoskeletal pain in professional wheelchair basketball players: An evidence-based guide. *Pain Management*. 2025. Vol. 15, № 10. P. 713–720. DOI: <https://doi.org/10.1080/17581869.2025.2549242>
36. Zmora G., Trowbridge C. A., Been E. Psychological performance determinants in wheelchair basketball: The roles of self-efficacy, sport-confidence, and goal orientation. *Adapted Physical Activity Quarterly*. 2026. Vol. 43, № 1. P. 28–38. DOI: <https://doi.org/10.1123/apaq.2024-0031>
37. Chaikhot D., Taylor M. J. D., de Vries W. H. K., Hettinga F. J. Biomechanics of wheelchair turning manoeuvres: Novel insights into wheelchair propulsion. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2023. Vol. 5. Art. 1127514. DOI: <https://doi.org/10.3389/fspor.2023.1127514>
38. Lee S., Kim M.-C. Performance analysis using the classification composition and match records in wheelchair basketball matches. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2025. Vol. 7. Art. 1542023. DOI: <https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1542023>
39. Sezan T., Alemdar U., Turan S. Performance management of clubs at 1st and 2nd league of the disabled basketball. *International Journal of Recreation and Sports Science*. 2024. Vol. 8, № 1. P. 91–97. DOI: <https://doi.org/10.46463/ijrss.1534939>

References

1. Pavlenko, Yu. (2011). Orhanizatsiia ta seredovysheche systemy naukovo-metodychnoho zabezpechennia olimpiiskoi pidhotovky. *Fizychna aktyvnist, zdorovia i sport*, 4(6), 34–39. URL: <https://journals.ldufk.lviv.ua/index.php/pahs/issue/view/34/31>
2. Pavlenko, O., & Pavlenko, Yu. (2015). Systema zabezpechennia sportyvnoi pidhotovky. Aktualni problemy fizychnoi kultury i sportu, 33(1), 3–7. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B6mFt7aNhQRCTmdCa2hPUnZuUHc/view?resourcekey=0-nI9b9QrCQFkFU1X0oBHNlg>
3. Pavliuk, Ye., & Pavliuk, A. (2025). Analiz naukovo-metodychnoho zabezpechennia sportyvnoi diialnosti v olimpiiskomu ta profesiinomou sporti. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, 2, 14–20. <https://doi.org/10.31891/pcs.2025.2.2>

4. Dulibskiy, A. V., Masol, V., Kolobych, O. V., Zghoba, V. L., Kohut, Yu. V., Strokun, M. Ya., & Karapinka, N. Yu. I. (2025). Orhanizatsiia, provedennia i naukovo-metodychne zabezpechennia protsesu navchannia hri ta sportyvnoho vidboru futbolistiv flanhovykh amplua. *Naukovyi chasopys Ukrainського derzhavnogo universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriiia 15, 12(199), 69–80.* [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.12\(199\).14](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.12(199).14)
5. Rusanova, O., & Diachenko, A. (2024). Kontseptsiiia vdoskonalennia systemy upravlinnia trenuvalnymy i zmahalnymy navantazhenniamy kvalifikovanykh sportsmeniv u vesluvanni. *Sport Science Spectrum, 4, 46–53.* <https://doi.org/10.32782/spectrum/2024-4-7>
6. Roztorhui, M., Volodchenko, O., Tovstonoh, O., Chykalina, Yu., & Detko, A. (2023). Osoblyvosti naukovo-metodychnoho zabezpechennia fizychnoi pidhotovky sportsmeniv u sportyvnykh yedynoborstvakh. *Naukovyi chasopys Ukrainського derzhavnogo universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriiia 15, 6(166), 136–139.* [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.6\(166\).29](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.6(166).29)
7. Petruk, A. P., Romanchuk, S. V., Tychyna, I. V., Oderov, A. M., Baidala, V. R., & Pylypchak, I. V. (2022). Dosvid naukovoho suprovodzhennia pidhotovky sportsmeniv u zarubizhnykh krainakh. *Naukovyi chasopys Ukrainського derzhavnogo universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriiia 15, 8(153), 64–69.* [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.8\(153\).15](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.8(153).15)
8. Roztorhui, M. (2017). *Naukovo-metodychne zabezpechennia pidhotovky sportsmeniv v adaptivnomu sporti. Fizychna kultura, sport ta zdorovia. Kharkiv. S. 232–235.* URL: https://journals.urau.ua/ksapc_conference/article/view/118058/112124
9. Kohut, I., Marynych, V., & Chebanova, K. (2021). Metodolohichne ta metodychne zabezpechennia orhanizatsii inkluzyvnoho navchalno-trenuvalnoho protsesu sportsmeniv z invalidnistiu v karate. *Teoriia ta metodyka fizychnoho vykhovannia, 21(2), 121–128.* <https://doi.org/10.17309/tmfv.2021.2.04>
10. Mishyn, M. V. (2017). Analiz zastosuvannia pryiomiv proshtovkhuvannia basketbolnoho vizka hravtsiamy riznykh funktsionalnykh klasiv u protsesi zmahalnoi diialnosti. *Naukovyi chasopys Ukrainського derzhavnogo universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriiia 15, 3K(84)17, 299–302.* URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/226def64-78f6-4f14-aa05-40cc4edeaa7d/content>
11. Snyder, L. M. S., Goods, P. S. R., Peeling, P., Binnie, M., Peiffer, J. J., Balloch, A., & Scott, B. R. (2024). Physical characteristics and competition demands of elite wheelchair basketball. *Strength and Conditioning Journal, 46(2), 125–134.* <https://doi.org/10.1519/SSC.0000000000000779>
12. Buceta-Toro, M. I., Perpiñá-Martínez, S., Aprea-Moreno, S., et al. (2025). What about applied kinanthropometry in wheelchair basketball? Proposal for anthropometric references in Spanish elite players. *Sports Medicine – Open, 11, 124.* <https://doi.org/10.1186/s40798-025-00930-w>
13. Douglas, S. (2013). Wheelchair basketball: Coaching, classification, and chaos. *Journal of Coaching Education, 6(2), 175–180.* <https://doi.org/10.1123/jce.6.2.175>
14. Mueller, K. E., Whaley, D., & Thomas, A. (2026). Adaptive sport as complementary and holistic health intervention: Outcomes for participants to improve resiliency, promote health, and live in recovery. *Healthcare, 14(2), 167.* <https://doi.org/10.3390/healthcare14020167>
15. Bastık, C., Erkan, M., & Gümüşdağ, H. (2023). Investigation of the effect of sports on the socialization of physically disabled individuals. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 21(1), 1–12.* <https://doi.org/10.33689/spormetre.1128586>
16. Sarol, H. (2024). Empowering motivation: The journey of wheelchair basketball athletes to overcome constraints. *Frontiers in Psychology, 15, 1330971.* <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1330971>
17. Mishyn, M., Kamaiev, O., Mulyk, V., Taran, L., Grashchenkova, Z., Tarasevich, O., Hradusov, V., Mulyk, K., & Pomeschchikova, I. (2018). Problems and features of technique in the development of coordination abilities of players specializing in wheelchair basketball. *Journal of Physical Education and Sport, 18(Suppl. 2), 1016–1020.* <https://doi.org/10.7752/jpes.2018.s2150>
18. Ferreira da Silva, C. M. A., de Sá, K. S. G., Bauermann, A., Borges, M., de Castro Amorim, M., Rossato, M., Gorla, J. I., & de Athayde Costa e Silva, A. (2022). Wheelchair skill tests in wheelchair basketball: A systematic review. *PLoS ONE, 17(12), e0276946.* <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0276946>
19. Najafabadi, M. G., Shariat, A., Anastasio, A. T., Khah, A. S., Shaw, I., & Kavianpour, M. (2023). Wheelchair basketball, health, competitive analysis, and performance advantage: A review of theory and evidence. *Journal of Exercise Rehabilitation, 19(4), 208–218.* <https://doi.org/10.12965/jer.2346216.108>
20. Ramsden, R., Hayman, R., Potrac, P., & Hettinga, F. J. (2023). Sport participation for people with disabilities: Exploring the potential of reverse integration and inclusion through wheelchair basketball. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 20(3), 2491.* <https://doi.org/10.3390/ijerph20032491>
21. Mishyn, M., Kamaiev, O., Skaliy, T., & Słomiński, M. (2025). Formation of wheelchair handling technique in players with disabilities by means of preparatory exercises. *Slobzhanskyi Herald of Science and Sport, 29(4, Suppl.), 93–99.* <https://doi.org/10.15391/snsv.2025-4S.11>
22. Hernández-Beltrán, V., Castelli Correia de Campos, L. F., Espada, M. C., & Gamonales, J. M. (2024). Sports performance analysis of wheelchair basketball players considering functional classification. *Applied Sciences, 14(12), 5111.* <https://doi.org/10.3390/app14125111>
23. Mishyn, M. V., Kamaiev, O. I., & Olkhovikova, I. V. (2026). Otsinka rezultatyvnosti kydkiv miacha u koshyk u zmahalnii diialnosti basketbolnykh komand na krislakh kolisnykh. *Sportyvni ihry, 2(40), 29–37.* <https://doi.org/10.15391/si.2026-2.04>

24. Mishyn, M. V. (2016). Osnovni kharakterystyky sportyvnoho vizka, yaki vykorystovuiut hravtsi ryznykh funktsionalnykh klasiv u basketboli na vizkakh. *Fizychna aktyvnist, zdorovia i sport*, 3(25), 19–26. URL: <https://journals.ldufk.lviv.ua/index.php/pahs/issue/view/13/13>
25. Gökmen, A. M. (2026). Strategic development of wheelchair basketball in Europe and Türkiye: A systematic review and comparative framework for sustainable growth. *International Journal of Disabilities Sports and Health Sciences*, 9(1), 76–85. <https://doi.org/10.33438/ijds.1800363>
26. Grashchenkova, Z., Mishyn, M., Okopnyy, A., Pityn, M., & Hnatchuk, Y. (2018). Peculiar features of competitive activity of qualified wheelchair basketball players. *Journal of Physical Education and Sport*, 18(4), 2331–2337. <https://doi.org/10.7752/jpes.2018.04352>
27. Tafuri, F., Tafuri, D., & Latino, F. (2025). Evaluating the physiological conditions and biomechanics of wheelchair basketball players: A comprehensive study. *Molecular & Cellular Biomechanics*, 22(4), 1654. <https://doi.org/10.62617/mcb1654>
28. Petrigna, L., Pajaujene, S., & Musumeci, G. (2022). Physical fitness assessment in wheelchair basketball: A mini-review. *Frontiers in Sports and Active Living*, 4, 1035570. <https://doi.org/10.3389/fspor.2022.1035570>
29. Mulyk, V. V., & Kamaiev, O. I. (2017). Teoriia systemnosti i systemnyi pidkhdid v profesiinii diialnosti trenera. Kharkiv: KhDAFK.
30. Cavedon, V., Zuccolotto, P., Sandri, M., Manisera, M., Bernardi, M., Peluso, I., et al. (2024). Optimizing wheelchair basketball lineups: A statistical approach to coaching strategies. *PLoS ONE*, 19(5), e0302596. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0302596>
31. Snyder, L., Goods, P. S. R., Peeling, P., Balloch, A., Peiffer, J. J., Binnie, M. J., & Scott, B. R. (2024). Contribution of physical characteristics to game performance in male wheelchair basketball athletes at the Tokyo Paralympic Games. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 38(10), e579–e586. <https://doi.org/10.1519/JSC.0000000000004858>
32. Mishyn, M. (2025). Rozrobka motyvatsiinoi modeli dlia osib, yaki zaluchaiutsia do zaniat basketbolom na krislakh kolisnykh. *Fizychna kultura, sport i zdorovia: stan, problemy ta perspektyvy* (s. 155–157). Kharkiv: KhDAFK. https://doi.org/10.15391/conf_KhSAPC_2025
33. Sá, K., Costa e Silva, A., Gorla, J., Silva, A., & Magno e Silva, M. (2022). Injuries in wheelchair basketball players: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(10), 5869. <https://doi.org/10.3390/ijerph19105869>
34. Hernández-Beltrán, V., Ibáñez, S. J., Espada, M. C., & Gamonales, J. M. (2023). Influence of game space on the design of wheelchair basketball tasks. *Applied Sciences*, 13(19), 11024. <https://doi.org/10.3390/app131911024>
35. Fari, G., Donati, D., Tedeschi, R., Bellito, S., Palaia, G., Filipponi, M., Rollo, G., Quarta, F., & Bernetti, A. (2025). Medical management of musculoskeletal pain in professional wheelchair basketball players: An evidence-based guide. *Pain Management*, 15(10), 713–720. <https://doi.org/10.1080/17581869.2025.2549242>
36. Zmora, G., Trowbridge, C. A., & Been, E. (2026). Psychological performance determinants in wheelchair basketball: The roles of self-efficacy, sport-confidence, and goal orientation. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 43(1), 28–38. <https://doi.org/10.1123/apaq.2024-0031>
37. Chaikhot, D., Taylor, M. J. D., de Vries, W. H. K., & Hettinga, F. J. (2023). Biomechanics of wheelchair turning manoeuvres: Novel insights into wheelchair propulsion. *Frontiers in Sports and Active Living*, 5, 1127514. <https://doi.org/10.3389/fspor.2023.1127514>
38. Lee, S., & Kim, M.-C. (2025). Performance analysis using the classification composition and match records in wheelchair basketball matches. *Frontiers in Sports and Active Living*, 7, 1542023. <https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1542023>
39. Sezan, T., Alemdar, U., & Turan, S. (2024). Performance management of clubs at 1st and 2nd league of the disabled basketball. *International Journal of Recreation and Sports Science*, 8(1), 91–97. <https://doi.org/10.46463/ijrss.1534939>

Abstract

MISHYN Maksym

Kharkiv State Academy of Physical Culture

CONCEPTUAL MODEL OF THE SYSTEM OF SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL SUPPORT FOR TRAINING IN WHEELCHAIR BASKETBALL

The article presents a comprehensive theoretical and methodological justification and develops a conceptual model of the system of scientific and methodological support for training athletes in wheelchair basketball. The relevance of the study is determined by the intensification of the training process for athletes with disabilities and the dynamic development of adaptive sports, particularly wheelchair basketball in Ukraine. These factors necessitate a revision of the organizational and methodological foundations of athlete preparation in accordance with contemporary requirements.

The proposed model has a hierarchical structure that ensures coherence among all its components: the strategic-target component (defining goals and strategic directions of training); the content-functional component (structure of the training process, means and methods of preparation; functional diagnostics and injury prevention; motivation and socialization; analytical technologies; technical support and safety); the organizational-managerial component (planning, resource

provision, coordination of specialists); and the control-corrective component (monitoring system, evaluation of effectiveness, and adjustment of training).

The methodological basis of the conceptual model is grounded in systemic, activity-based, and learner-centered approaches. It takes into account the nosological specificity of athletes, integrates interdisciplinary knowledge, and combines competitive and socialization functions, which are characteristic features of adaptive sports.

A distinctive feature of the model is the integration of players' classification characteristics, the biomechanical specificity of motor activity in a sports wheelchair, inclusive and socio-psychological factors, as well as material and technical support as an essential element of the training process. The model identifies feedback mechanisms that ensure adaptability, variability, and dynamic correction of training in accordance with the individual characteristics of players and the demands of competitive activity.

The scientific novelty lies in the systematization of interdisciplinary components of scientific and methodological support and their integration into a unified conceptual structure adapted to the specifics of wheelchair basketball. The practical significance of the results is reflected in the possibility of using the model to optimize the management of athlete preparation in wheelchair basketball and to enhance the effectiveness and safety of the training process.

Keywords: adaptive sport, Paralympic sport, organizational and methodological foundations, training process, athletic preparation, functional classification, persons with disabilities, inclusion.
